

De noodzakelijkheid van wettelijke en internationale maatregelen tegen vervalsching van voedingsmiddelen

<https://hdl.handle.net/1874/240629>

Med. 12 Oct 1887

A. qu 192

C. GREBE DE HAAN.

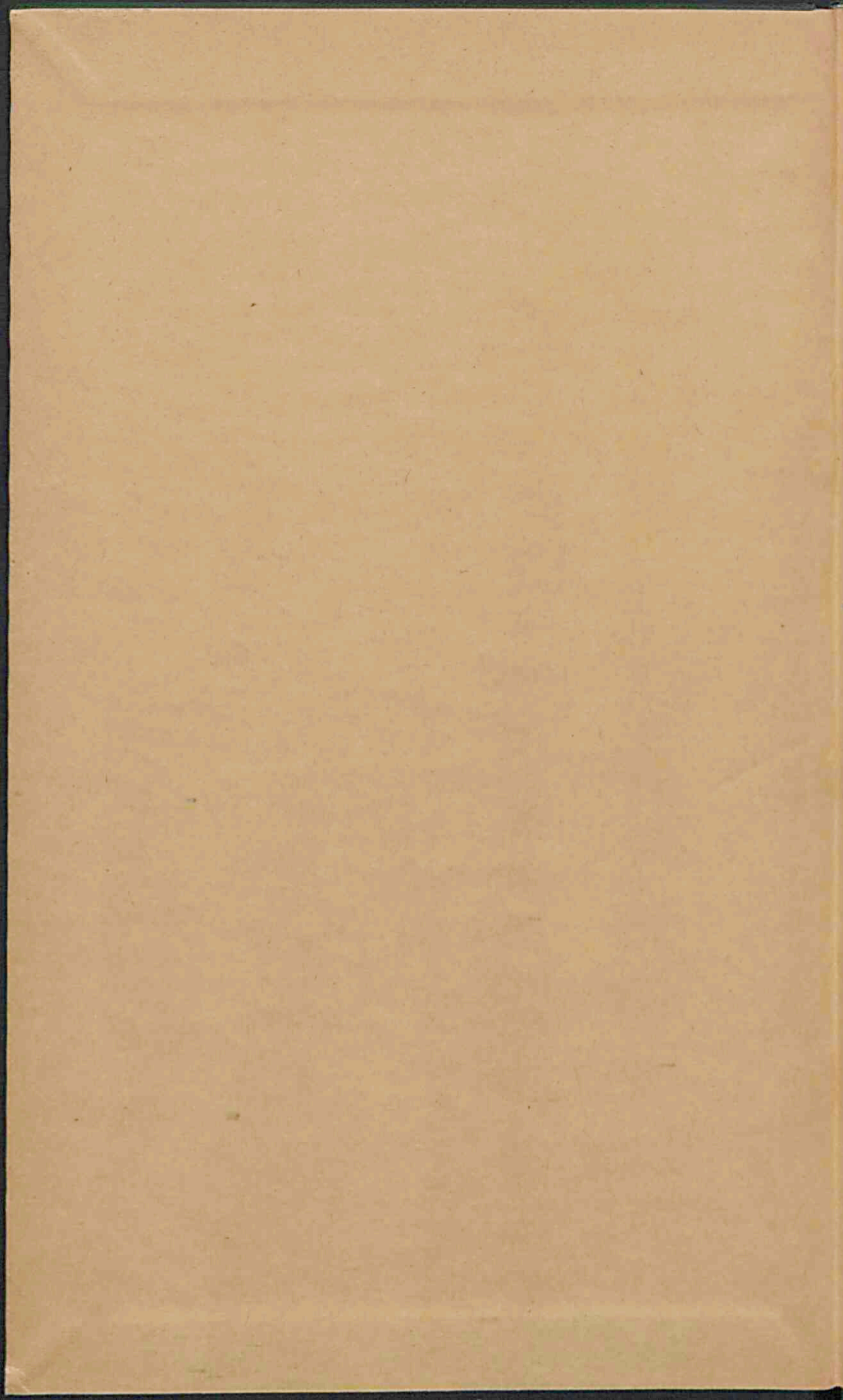
DE NOODZAKELIJKHEID

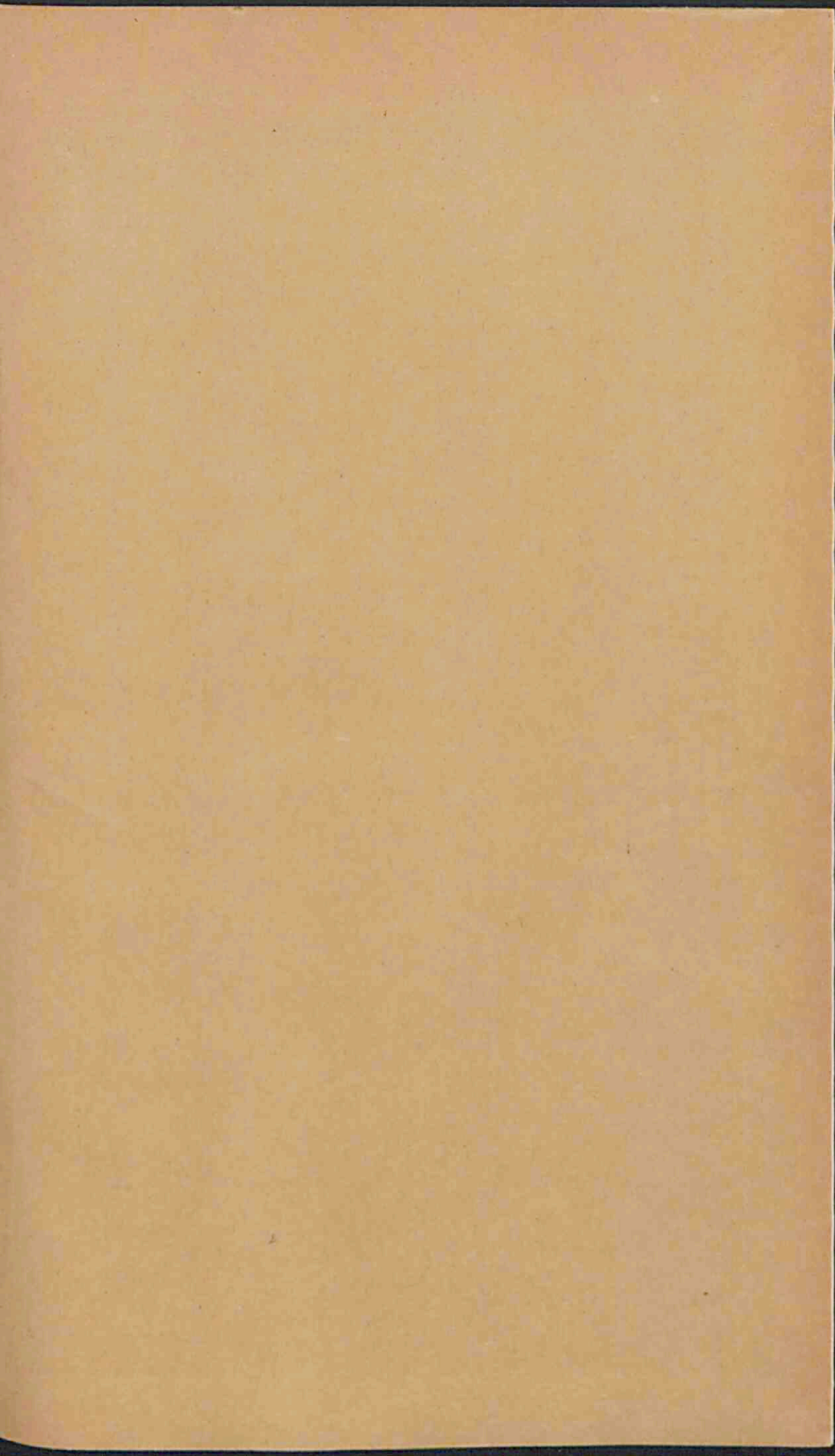
VAN

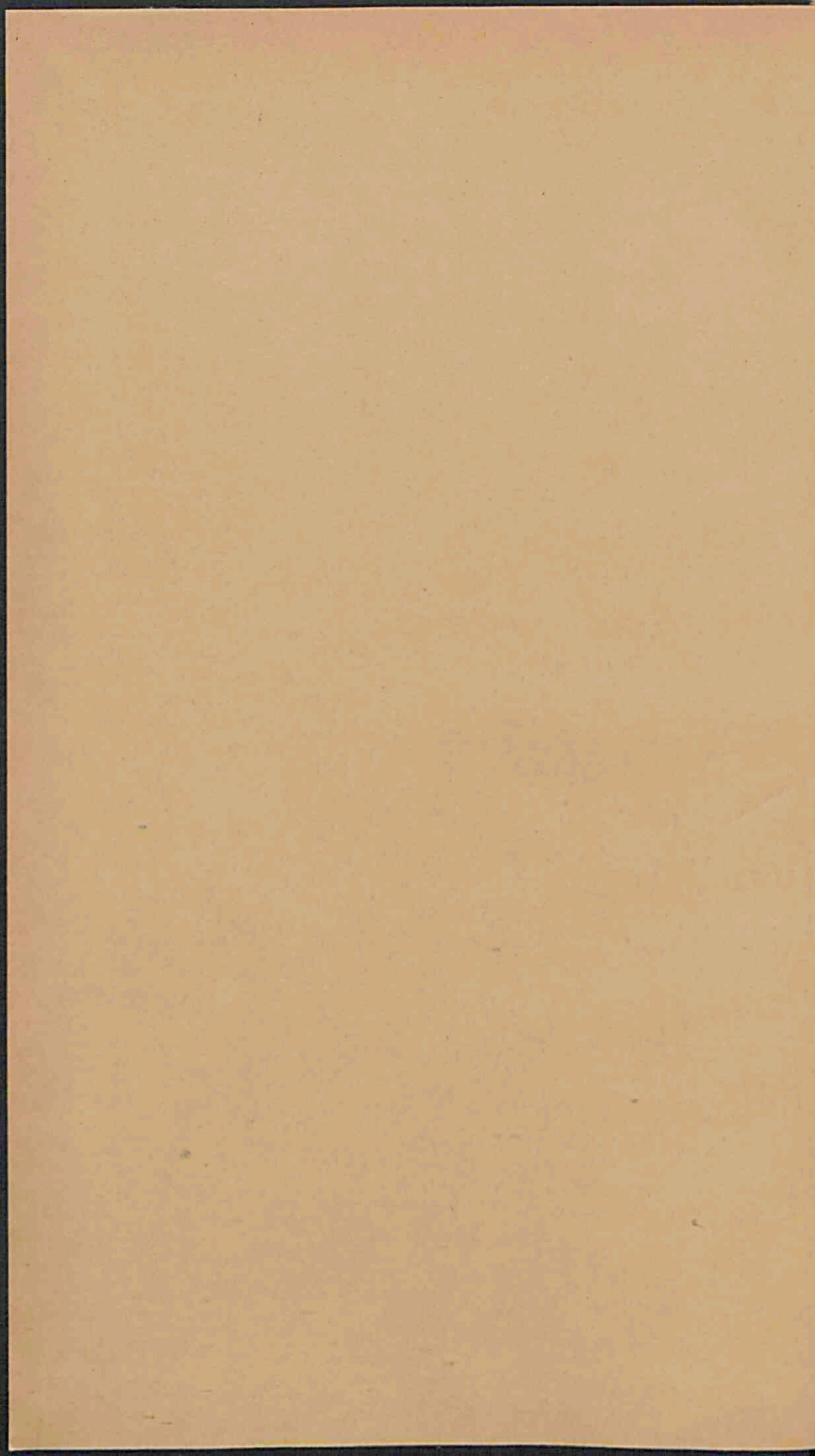
WETTELIJKE EN INTERNATIONALE MAATREGELEN

TEGEN

VERVALSCHING VAN VOEDINGSMIDDELEN.

DE NOODZAKELIJKHEID
VAN
WETTELIJKE EN INTERNATIONALE MAATREGELEN
TEGEN
vervalsching van voedingsmiddelen.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3793 9661

DE NOODZAKELIJKHEID
VAN
WETTELIJKE EN INTERNATIONALE MAATREGELEN
TEGEN
vervalsching van voedingsmiddelen.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in de Geneeskunde

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. G. H. LAMERS,
Hoogleraar in de Faculteit van Godgeleerdheid,

MET TOESTEMMING VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE

TE VERDEDIGEN

op Woensdag, den 12^{den} October 1887, des namiddags te 6^{1/2} uur,

DOOR

CORNELIS GREBE DE HAAN,
geboren te Kralingen.

UTRECHT — KEMINK & ZOON — 1887

THE KENDALLS

1811

1812

1813

1814

1815

1816

1817

1818

1819

1820

1821

1822

1823

1824

1825

AAN DE NAGEDACHTENIS MIJNER MOEDER.

Aan het einde mijner Academische loopbaan is het mij een aangename plicht, U, Hoogleeraren en Lectoren der Medische Faculteit, mijne erkentelijkheid te betuigen, voor het onderwijs, dat ik van U mocht ontvangen.

In het bijzonder geldt dit U, Hooggeleerde VAN OVERBEEK DE MEIJER, Hooggeachte Promotor.

Neem mijnen hartelijken dank aan voor de welwillendheid en hulp, die ik bij het vervaardigen van dit Proefschrift van U mocht ondervinden.

Wat het onderwijs buiten de Academie betreft, zoo gevoel ik vooral verplichting jegens U, DR. HESSELINK en DR. VAN DER HOEVEN. Door U toch werd mij, met de meest hartelijke belangstelling de gelegenheid

aangeboden, om gedurende mijn verblijf in Rotterdam dagelijks aan zoo menig ziekbed mijne kennis uit te breiden, en mij uwe onwaardeerbare lessen ten nutte te maken. Aanvaard nevens de betuiging van mijne erkentelijkheid, de verzekering mijner oprechte hoogachting.

Ook aan U, DR. P. H. SIMON THOMAS en DR. DENEKAMP, te dezer plaatse mijn dank uit te spreken, is mij een behoefte.

Verder breng ik aan allen, wier onderwijs, voorlichting of vriendschap ik gedurende mijn studietijd mocht ondervinden, mijnen welgemeenden dank.

INLEIDING.

De klachten over de vervalsching van voedingsmiddelen zijn van jaar tot jaar luider geworden.

Niet alleen dat het voedingsgehalte en de handelswaarde door vervalsching worden verminderd, maar de vervalsching heeft plaats op eene wijze die voor de gezondheid schadelijk en gevaarlijk is.

Het steeds voortwoekeren van dit maatschappelijk kwaad, deed mij besluiten de kwestie eens nauwkeuriger na te gaan en tot onderwerp mijner dissertatie te kiezen.

In de volgende bladzijden heb ik eenige gegevens bijeen verzameld.

Mocht ik daardoor iets bijdragen tot het nemen van spoedige en afdoende maatregelen tegen den verkoop en invoer van vervalschte levensmiddelen, dan zou dit mij zeer verheugen.

EERSTE HOOFDSTUK.

„Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regeering”; aldus luidt de eerste alinea van art. 194 van de thans nog vigeerende grondwet, dat in den laatsten tijd zooveel hoofden warm gemaakt en zooveel geschrijf en gewrijf veroorzaakt heeft.

Het is verre van mij om op de belangrijkheid van dit veel besproken artikel af te dingen, doch te betreuren acht ik het, dat in de grondwet niet dezelfde woorden zijn toegepast op de *volksgezondheid*; en ook in de nieuw ontworpen grondwet, waarvan de eerste lezing door de Tweede Kamer

der Staten-Generaal is ten einde gebracht, heb ik te vergeefs naar een artikel gezocht, waarin de alinea voorkomt: „de volksgezondheid is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regeering”.

Wie toch zal willen beweren, dat de *volksgezondheid* een niet even belangrijke, zoo niet nog belangrijker, zaak is als het volksonderwijs?

Opdat van het onderwijs in voldoende mate geprofiteerd worde, moet in de eerste plaats de gezondheid van het individu, dat het onderwijs ontvangt, niets te wenschen overlaten.

Den eisch acht ik dus niet ongerijmd, dat eene bepaling, waarbij de staat verplicht wordt voor de gezondheid van zijn volk te waken, het veel besproken onderwijsartikel had dienen vooraf te gaan.

Wanneer bij de hoogste Staatswet de kwestie der volksgezondheid geregeld ware geweest, zoude de Regeering in de eerste plaats hare aandacht gevestigd hebben op een groot, steeds voortwoekereud kwaad, dat der maatschappij aankleeft, en waarbij vooral in hooge mate het belang der minder gegoede klasse dier maatschappij betrokken is. Ik bedoel de vervalsching van levensmiddelen.

Aanhoudend is reeds op dit in omvang toene-
mend kwaad gewezen, en de maatschappij mag
de mannen der wetenschap, die zich met deze zaak
 bezig gehouden hebben, erkentelijk zijn, dat zij
 hun tijd en talenten beschikbaar gesteld hebben
 en nog stellen om het gewicht, dat men aan het
 vervalschen van levensmiddelen in 't algemeen moet
 hechten, in 't oog te doen springen.

„Frapper, frapper toujours”! is de leuze, wan-
 neer zonder gunstig gevolg bij herhaling op eene
 nalatigheid of leemte in wet of verordening gewezen
 is. Deze leuze wil ik thans ook tot de mijne
 maken en nogmaals slaan op het aambeeld, waarop
 door velen, en nog wel door mannen als **Brouard-**
del, Angèle Caro, König, Hilger en zoovele ande-
 ren, reeds lang vóór mij gehamerd is, in de hoop
 iets bij te dragen om de belangstelling in de ge-
 wichtige zaak van de vervalsching van levensmid-
 delen te verhoogen.

Wat is vervalsching?

Op deze vraag zijn reeds zeer uiteenlopende ant-
 woorden gegeven, (o. a. door **Schwarze** en **Hill**

Hassall), doch van deze antwoorden komt het meest met mijn begrip van vervalsching overeen, hetgeen Dr. P. F. van Hamel Roos ¹⁾ zegt, namelijk: „dat vervalsching van waren eene opzettelijke en verzwegen wijziging van chemische en physische eigenschappen is, ten nadeele van den kooper.”

Meermalen wordt beweerd, dat de drukkende tijdsomstandigheden, waarin wij tegenwoordig leven, het dikwijls noodzakelijk maken het hoofdbestanddeel van een voedingsmiddel gedeeltelijk te vervangen door een goedkooper, daarop gelijkend artikel, daar de prijs voor de minder gegoede klasse anders te hoog wordt.

Volkomen is dit te beamen, doch dit belet niet, dat het onvergeeflijk is, wanneer voor het bijgemengde artikel, een stof gekozen wordt, welke schadelijk voor de gezondheid werkt.

Het maken en verkoopen van een surrogaat, dat goedkooper en onschadelijk is, zooals kunstboter ter vervanging van roomboter, is zeer toe te juichen,

1) Maandblad tegen de vervalsching van levensmiddelen en handelsartikelen. 1^e Jaargang N°. 1, 1884.

mits men in alle opzichten onschadelijke stoffen gebruikt en men duidelijk aangeeft, dat het *kunstboter* is, m. a. w. dat men het niet als *roomboter* in den handel brengt.

Zelfs het geven van den schijn aan het surrogaat, alsof men onvervalschte roomboter verkoopt, zou strafbaar moeten zijn. Want is het niet ergerlijk, dat, zooals men kort geleden in een dagblad kon lezen, een fabrikant van kunstboter in ons land als handelsmerk aangenomen heeft: „de afbeelding eener lachende Hollandsche weide met grazend vee, een boerenwoning en — om het landelijke te voltooien — nog een afzonderlijke voorstelling van een [Hollandsche boerin voor een karnmolen”? Voorwaar het *nec plus ultra* van boerenbedrog!

Dat het vervalschen van levensmiddelen niet eene uitvinding van den laatsten tijd is, bewijzen ons de oude schrijvers, wanneer zij mededeelen, dat het bedrog met koopwaren, resp. de vervalsching der handelsartikelen, in de vroegste tijden reeds voorkwam en de Romeinen reeds klaagden over klei- of kalkhoudend brood.

Het kwaad is dus niet meer in zijn opkomst te

stuiten, doch strenge maatregelen zullen genomen moeten worden om aan de uitbreiding paal en perk te stellen.

Wanneer men alzoo dit weet, moet men er zich dan niet over verbazen, dat de straffen op het vervalschen van levensmiddelen in den loop der tijden verzwakt in plaats van verscherpt zijn?

En dat dit werkelijk het geval is, bleek mij onder meer uit eene verordening van de stad **Freiburg** in 1520, waarin met de doodstraf bedreigd wordt degene, die levensmiddelen vervalschte, welke vervalsching „gevarlich und betruglich” geacht kon worden.

Op één lichtpunt is in deze treurige zaak der vervalsching te wijzen, namelijk dat de vervalsching zelve in ons land nog niet de hoogste vlucht heeft genomen.¹⁾ Velen onzer naburen overtreffen ons in het vervalschen van levensmiddelen in bedenke-

1) De keerzijde van de medaille is echter, dat ons land overstroomd wordt met allerlei vervalschte eetwaren en dranken, afgezonden uit naburige landen.

lijke mate en daarom is het een eerste plicht van den Staat, maatregelen te nemen, dat geene voor de gezondheid schadelijke voedingsmiddelen of vervalschte levensmiddelen ons land worden binnengevoerd.

Niet alleen uit een medisch oogpunt acht ik deze maatregelen noodzakelijk, maar tevens beschouw ik ze als een middel om aan de oplossing der sociale kwestie te ontmoet te komen. Wanneer toch het volk ziet, dat de regeering met nauwgezetten ijver waakt voor zijne belangen, kan het niet anders, of hierdoor zal bij het volk een groote mate van tevredenheid over en vertrouwen in de regeering worden opgewekt.

Wel is waar wordt door autoriteiten meermalen gewezen op het bestaan van keuringscommissien en keursmeesters van gemeentewege aangesteld; doch wat baat het, wanneer bijv. in **Amsterdam** eenige kisten gedroogde appelen, die schadelijk voor de gezondheid bleken te zijn ¹⁾, door de keurings-

1) Maandblad tegen de vervalsching van levensmiddelen en handelsartikelen. 1^e Jaargang N°. 4, 1884.

commissie vernietigd worden, terwijl van dezelfde zending in andere plaatsen van ons land, waar geen gemeentelijk toezicht op de levensmiddelen bestaat, reeds honderden kisten aan den man zijn gebracht? — Dit toch komt bijna dagelijks voor en is ook zeer begrijpelijk.

In ons land kunnen alle vervalschte levensmiddelen ongestraft ingevoerd worden, terwijl in verschillende andere rijken strenge bepalingen heerschen omtrent het vervalschen en invoeren van vervalschte levensmiddelen.

Wat heeft er nu plaats? De groothandelaren, of beter gezegd de „grootvervalschers”, zenden de vervalschte waren in groote hoeveelheden naar landen, waar minder strenge of geene bepalingen op de vervalsching, en op den invoer van vervalschte levensmiddelen bestaan, en in de eerste plaats valt het oog dan op ons land.

Hieruit volgt dus duidelijk, dat, wanneer de Nederlandsche wetgevende macht bepalingen maakt, waardoor het invoeren van vervalschte levensmiddelen of artikelen, die schadelijk voor de gezondheid zijn, onmogelijk gemaakt wordt, aan de op-

lossing van een voornaam punt der sociale kwestie is tegemoet gekomen.

Hierop aan te dringen en te toonen, welke maatregelen hiervoor genomen zouden moeten worden, is het doel van mijn dissertatie.

Van dringend belang is het, dat van staatswege toezicht gehouden worde op den invoer van vervalschte en voor de gezondheid schadelijke levensmiddelen; zelfs de schadelijke stoffen, welke voor de vervalsching van levensmiddelen aangewend zouden kunnen worden en bij voortduring aan fabrikanten van levensmiddelen worden gezonden, moeten hieronder begrepen zijn.

In deze opinie ben ik nog meer versterkt, na het lezen van het academisch proefschrift van **H. L. Rigail Certon** ¹⁾.

Deze toch, na beschouwingen gegeven te hebben over de nieuwere wetten in verschillende landen, zegt dat zijn oordeel over de artikelen van het nieuwe wetboek van strafrecht, welke betrekking

1) Warenvervalsching door H. L. Rigail Certon . 's Gravenh. 1881.

hebben op de vervolging van het misdrijf van warenvervalsching, niet gunstig kan zijn.

Deze conclusie komt geheel overeen met het, door de bij Koninklijk besluit van 18 Sept. 1886 N°. 28 ingestelde Landbouw-Commissie, aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid ingediende schrijven van 23 April 1887 N° 29, waarin gezegd wordt:

„dat de strafwet tegen misbruiken geen voldoende waarborgen oplevert, behoeft, naar het oordeel der commissie, na al wat er over voorgevallen is, bijna geen betoog meer”.

Wanneer dus de wetten van het land te kort schieten om de vervalschers van waren naar behooren te straffen, hoeveel te meer is het dan noodzakelijk, dat van Staatswege voldoende toezicht gehouden worde op den „invoer” van artikelen of stoffen die vervalscht zijn.

Door fabrikanten wordt beweerd, dat bijvoeging van sommige artikelen voor enkele levensmiddelen noodzakelijk of onvermijdelijk is.

Dit is zeer goed mogelijk te achten, doch dan moet eerst door deskundigen worden uitgemaakt,

of dit werkelijk het geval is, en zoo ja, tot welke hoeveelheid er bijgevoegd mag worden, altijd wanneer die bijgevoegde artikelen totaal onschadelijk voor de gezondheid zijn.

Op deze wijze voorkomt men o. a., dat uit **Italie** groote partijen rijstmeel ingevoerd worden, welke van 5—23 % marmmergruis (ja later 95 %) bevatten, zooals in het begin van 1886 in **Amsterdam** is ontdekt.¹⁾

In hunne wederlegging beweerden de fabrikanten te **Genua** wel, dat de samenstelling van het rijstmeel afhangt van de wijze van bereiding, doch het gaat toch niet aan, het fabriekswerk op die wijze in te richten, dat ongewenschte bestanddeelen in aanmerkelijke hoeveelheid in het fabrikaat geraken.

Soms wordt ook door die bedriegers aangevoerd, dat de hoeveelheid der schadelijke bestanddeelen, waarmede de vervalsching gepleegd wordt, zoo uiterst gering is en dus geen schade kan aanrichten. Deze bewering wordt in den „Dictionnaire

1) Maandblad tegen de vervalsching van levensmiddelen en handelsartikelen. 2e Jaargang N°. 10, 1886.

Encyclopédique des sciences Médicales" ¹⁾ als volgt weerlegd:

„Cette faible excuse est même l'excuse incessamment mise en avant par les fraudeurs; La quantité est tellement petite, qu'elle ne saurait suivant eux, causer aucun mal. Le médecin ne peut admettre une semblable manière de voir. Il sait que l'action nocive, si faible qu'elle soit, peut par la répétition acquérir une grande puissance; il ne faut pas oublier en outre que certains poisons administrés à doses refractées s'accumulent dans l'économie et produisent à un moment donné un effet considérable.

L'impossibilité où il se trouve souvent de pouvoir rattacher avec certitude un phénomène pathologique à l'ingestion du poison incriminé ne saurait être une raison de tolérance. Il lui est souvent impossible de distinguer au milieu de la complexité des

1) Dictionnaire Encyclopédique des sciences médicales.

Directeur Dechambre. Quatrième série F—K. Tome I. Première partie. Faa—Fec. Paris, G. Maunon et P. Asselin in voce „Falsifications.”

causes morbides, la part exacte qui revient à l'introduction minime, mais journalière d'un poison dans l'économie; cette partie existe cependant, cela est certain et cette circonstance suffit pour que jamais on ne doive tolérer, même à dose minime, l'introduction dans un aliment d'un corps vénéneux. Si on admettait une thèse contraire, il serait impossible d'assigner une limite définie de l'addition tolérée."

Dikwijls wordt aangevoerd, dat de wetenschap nog niet op die hoogte is gekomen om met zekerheid na te gaan, welken invloed de vervalsching van levensmiddelen op het menschelijk organisme uitoefent, en dat daarom de Staat het vervalschen van levensmiddelen niet mag verbieden, zoolang hij niet beter omtrent dit punt is ingelicht.

Baer¹⁾ zegt hieromtrent: „Die Bedenken der ersten Art (zweifel wegen der Reife des Stoffes)

1) Reichsgesetz betreffend den verkehr mit Nahrungsmitteln, Gebrauchsmitteln und Gebrauchsgegenstände vom 14 Mai 1879 erläutert von Dr. **Baer**.

richten sich theils an die Adresse der wissenschaft, theils an die Adresse der gesetzgebung.

Von der ersteren wird behauptet, sie sei gerade auf diesem Gebiete noch nicht bis zu jener Höhe angelangt, welche zur Beurtheilung des Einflusses von Verfälschungen der in Frage stehenden Gegenständen auf die Menschliche Gesundheit und zur Entdeckung solcher Verfälschungen überhaupt erforderlich sei; über dies wird geltend zu machen versucht, dasz die anzahl der auf diesem Gebiete sachverständigen Personen auch bei uns nur gering sei. Wer bis zur absoluten Klarheit aller bis jetzt in der wissenschaft streitigen Fragen den Eintritt der Staatlichen Thätigkeit versagen will, retardirt die letztere auf einem Zeitpunkt, dessen Eintritt mehr als zweifelhaft ist. Die Gewiszheit, die über heute noch strittige Fragen vielleicht morgen schon eintreten kann, ist kein Hindernisz stets sich aufwerfender Dinge, bezüglich deren man bis jetzt noch nicht einmal bis zur Höhe des zweifels angelangt war.

Das Abwarten des zustandes der völligen Gewiszheit erscheint aus als ein verschieben ad Calendas Graecas und deshalb als höchst bedenklich.

Jedenfalls kann die Ungewissheit, die auf einzelnen Gebieten der Wissenschaft bezüglich der Gesundheitsschädlichkeit einer Fälschung herrscht, den Staat nicht verhindern, dort wenigstens energisch vorzugehen, wo die Zweifel beseitigt sind.

Selbst bei vorhandenen Zweifeln gebieten es nicht minder die Vorsicht und das öffentliche Wohl, bis zum Nachweis der Unschädlichkeit solcher Verfälschungen eher der zweifelhaften Gefahr entgegen zu treten, als abzuwarten bis der Nachweis der wirklichen Gefahr geliefert, damit aber auch die Gewissheit des bereits entstandenen Schadens eingetreten ist.

Keiner Ausführung wird es darüber bedürfen, dass die Frage der Leichtigkeit oder Schwierigkeit der Entdeckung von Fälschungen kein Hindernis der gesetzlichen Regelung, dieser Materie sein kann, da die Schwierigkeit des Vollzuges eben zu denjenigen Hindernissen gehört, auf welche der Staat von vorneherein bei Erlassung des Gesetzes gefasst sein muss, und es zu seinem ernstesten Aufgaben gehört, solche Einrichtungen zu schaffen, durch welche der Erfolg gesichert wird".

De autoriteiten zijn dus verplicht tegen de vervalsching van levensmiddelen te waken, al is het onmogelijk om met wetenschappelijke juistheid de schadelijke werking van eenige stoffen, welke tot vervalsching aangewend worden, aan te toonen.

„Bij twijfel onthoudt U”, zegt een oud spreekwoord, en dit is zeker hier wel van toepassing, namelijk in dien zin, dat daar, waar twijfel heerscht over de al of niet schadelijkheid van een artikel, men het verstandigst doet geen gebruik van dat artikel te maken. Het is waar, dat het van sommige stoffen vrij gemakkelijk is om de schadelijke gevolgen van het gebruik aan te toonen, zooals van lood, zink, koper etc., doch dit is nog geen reden om het gebruik van andere stoffen, van wier schadelijke werking men niet geheel overtuigd is, ongestraft toe te laten.

Zoolang o. a. niet door proefondervindelijke bewijzen is aangetoond, dat het gebruik van salicylsuur totaal onschadelijk is voor de gezondheid, is het de plicht der regeering om — even als in Frankrijk — het gebruik er van tot conserveering van levensmiddelen te verbieden.

In 1882 (September) werd reeds door **Brouardel** breedvoerig gesproken over de schadelijke gevolgen, welke door het gebruik van met salicylzuur en andere stoffen vervalschte of vermengde levensmiddelen, kunnen ontstaan ¹⁾.

Ik laat hier een gedeelte van zijne welsprekende redevoering volgen:

„Une circonstance capitale vient encore compliquer l'interprétations des resultats observés. La nocuité des substances toxiques ingérées augmente dans une proportion très considérable lorsque les émonctoires par lesquels la substance ingérée doit être éliminée sont altérés. Un exemple fera bien saisir l'importance de ce fait. Lorsque les reins sont malades, l'acide salicylique s'élimine avec une certaine lenteur. Mon collègue à la Faculté, **M. Bruchard**, a appelé l'attention sur les conséquences de ce fait et on les trouvera, notées dans la thèse de son élève, **M. Chauvet**.

1) Quatrième Congrès International d'Hygiène et de Démographie à **Genève**, 4—9 Septembre 1882, Comptes-Rendus et Mémoires. Tome II, pag. 354.

Chez les vieillards, dont les reins ne sont pas malades, mais simplement séniles, l'élimination d'une quantité d'acide salicylique qui disparaît de l'économie d'un enfant en 24 heures, tarde parfois 5 ou 6 jours. Si de nouvelles doses sont absorbées, elle se surajoutent à celles qui sont incomplètement éliminées et de graves accidents peuvent survenir. Même alors que rien n'a pu nous faire présumer que les reins étaient altérés, nous avons eu l'occasion d'observer avec nos internes, **M. M. Barth** et **Arm. Siredey**, des vomissements, des troubles nerveux, chez des jeunes gens qui avaient près des doses relativement faibles d'acide salicylique, mais qui n'éliminaient pas ce médicament par les urines.

Un médecin instruit, même lorsqu'il s'est assuré auparavant que son malade n'est atteint d'aucune affection rénale appréciable, ne peut donc pas être sûr que la médication salicylique ne produira pas d'accidents.

Mais lors qu'il a lui-même prescrit le médicament, il en surveille les effets, il comprend la valeur des troubles auxquels il assiste et, à la première alerte, il diminue ou supprime l'usage du médicament.

En sera-t-il de même pour le médecin témoin de ces accidents, mais ignorant que le salicylate de soude a été subrepticement introduit dans l'économie? Nullement. Il semble que l'intolérance vis-à-vis de cette substance existe surtout chez ceux dont les reins éliminent peu ou mal, c'est-à-dire, surtout chez des malades atteints de dégénérescence rénale, maladie fréquente chez les alcooliques et chez les femmes en couches. Qu'il survienne de la céphalalgie, du délire, des convulsions, des vomissements, comment le médecin distinguera-t-il ce qui est la conséquence de l'alcoolisme, de la néphrite, de l'urémie ou du salicylate celui-ci n'étant pas éliminé.

Je ne puis dans cette communication m'étendre davantage; on trouvera tous les détails de cette discussion dans le savant rapport présenté au comité consultatif d'Hygiène de France, le 7 Août, 1882 par **M. Dubrisay**. Le Comité a adopté ces opinions que j'avais défendues dans les commissions et qui **M. Dubrisay** a bien voulu reproduire. Je dépose un exemplaire de ce mémoire au nom de **M. Dubrisay**, sur le bureau du Congrès.

Nous avons pris pour exemple l'acide salicylique, parce qu'on en met actuellement dans le vin, la bière, le lait, le beurre, parce qu'on conserve avec son aide le poisson et d'autres substances alimentaires. Un consommateur relativement sobre peut ainsi en absorber chaque jour un ou deux grammes, et comme c'est un antifermentescible médiocre, qu'il est destiné surtout à empêcher la fermentation des vins frelatés, le producteur, le vendeur et les intermédiaires sont obligés de renouveler l'introduction de cette substance pour arrêter une fermentation qui se renouvelle incessamment.

Enfin, nous savons maintenant que cette substance s'accumule dans le corps du fœtus (**Fritz, Benicke**), qu'elle semble avoir provoqué des avortements dans des cas cités par **M. Bucquoy et Hutinel**.

Pour étudier les effets des ces intoxications lentes, au lieu de l'acide salicylique nous aurions pu choisir les produits à l'aide desquels on colore les vins, fuchsine contenant de l'acide arsénique ou de la benzine, produits azoïques, diazoïques, etc., dérivés de la houille. Ces derniers, qui fournissent

à la teinture de si belles couleurs, sont encore bien imparfaitement connues dans leurs actions physiologiques. Les uns sont détonants, d'autres sont toxiques pour les chiens à la dose de un ou deux centimètres cubes. Pouvons-nous dire ce que leur absorption continue à dose faible peut provoquer après un usage prolongé? Ajoutons que, de l'avis de **M. Wurtz**, qui, il y a quinze jours, faisait un rapport sur ce sujet au comité consultatif d'hygiène, on ne connaît peut-être pas encore la dixième partie de ces produits.

Enfin, lorsque l'un d'eux est prohibé, le fabricant le débaptise; c'était le „rose nouveau” qui était incriminé, il devient „rouge printemps, grenat,” etc. au milieu de ces noms variables et de ces produits proteiformes, comment le médecin reconnaitra-t-il dans les troubles dyspeptiques la cause des souffrances de son malade?

Ainsi, pas plus des symptômes que des lésions le clinicien ne peut actuellement tirer des signes propres à lui faire distinguer la cause de la maladie, ou du moins il ne le pourra que dans des circonstances exceptionnelles.

Les connaissances que nous procédons sur l'action de ces diverses substances prises à doses élevées, ne nous serviront pas beaucoup plus lorsque nous voudrons appliquer nos observations à l'absorption de doses minimales mais journellement répétées. Cette présomption sur le mode probable d'action de ces substances peut nous induire en erreur. Prenez pour exemple le mercure; vous donnez un gramme de calomel à un adulte; vous avez un effet purgatif. Vous divisez ce gramme en cent parties, vous en donnez dix jours de suite au même individu, vous n'avez pas d'effet purgatif, mais bien souvent une stomatite mercurielle. Cette alteration que vous obtenez par le calomel ou par d'autres analogues, celles qui suivent parfois les médications spécifiques par les mercuriaux, ne ressemble en rien à l'intoxication provoquée par l'absorption journalière des poussières et des vapeurs mercurielles chez les chapeliers ou chez les ouvriers employés aux usines de mercure. Ces deux dernières intoxications ne sont même pas identiques.

Les sels de plomb prêtent aux mêmes considérations.

En thérapeutique on donne parfois, dans les diarrhées rebelles, des préparations d'acétate de plomb à la dose de dix, vingt, cinquante centigrammes (Potion de **Laidlow**: 0 gr., 80 par jour). On obtient un effet astringent sans accident toxique. Mais, que l'on divise cette dose, que l'on donne pendant un ou deux mois une quantité d'acétate de plomb dont la totalité pourra ne pas atteindre la quantité impunément ingérée en un jour, et l'on aura créé une intoxication saturnine.

L'arsenic a, suivant les doses et le mode d'administration employés, des diversités, d'action analogues. Des malades peuvent ingérer impunément un ou deux centigrammes d'arséniate de soude pendant quelques semaines, d'autres ont de l'arsénisme avec des doses beaucoup moindres; d'autres, comme les arséniophages du Tyrol en ingèrent une bien plus grande quantité sans inconvénient apparent.

Pour chaque substance, il faut une étude spéciale et, des observations et des expériences bien conduites, on ne pourra conclure que pour les conditions de doses et d'administration dans lesquelles on se sera placé. En présence de ces difficultés,

au point de vue de l'hygiéniste, on ne peut accepter l'introduction dans l'économie d'une substance mêlée aux aliments que lorsque la preuve de l'innocuité de cette substance est faite dans ces conditions mêmes où elle est ingérée.

Heb ik tot dusver in hoofdzaak gehandeld over de plicht der regeering ten opzichte der vervalsching van levensmiddelen, voor hen, die kennis zouden willen maken met de uitbreiding, welke de vervalschers van levensmiddelen aan hunne kwade praktijken hebben gegeven, zou het standaardwerk van **Arthur Hill Hassall M. D.** te London, getiteld „Food its adulterations and the methods for their „detection”, een uitstekende leiddraad zijn.

De geleerde onderzoeker geeft onder meer ingenoemd werk een lijst van „injurious substances actually detected in adulterated articles of consumption”, en wanneer men die lijst nauwkeurig nagaat, dan komt men tot de bedroevende slotsom, dat alleen in Engeland 33 vergiftige bestanddeelen gebezigd worden om allerlei verbruiksartikelen, als brood, koffie, thee, bier, suiker, azijn etc. te vervalschen.

Van 1850—1860 heeft Dr. **Hill Hassall** meer dan 3000 monsters van de voornaamste verbruiksartikelen onderzocht, en het resultaat, „the one great result”, van deze onderzoeken was, dat er uiterst weinig artikelen onder dat groote aantal monsters begrepen waren, welke tot vervalsching geschikt waren, laat staan dat de vervalsching ten voordeele van het artikel was.

Hebben wij een blik op **Engeland** geslagen, in **Frankrijk** is het met dit maatschappelijk kwaad niet beter gesteld, zooals men in den „Dictionnaire Encyclopédique des sciences médicales” ¹⁾ kan lezen.

....„la fraude sévit en notre pays avec tout autant d'activité. Quelle que soit la marchandise achetée, on peut être sûr que, si l'adulteration est possible, elle est commise dans l'immense majorité des cas. Les drogues, qui servent à falsifier sont préparées en grand et falsifiées elles-mêmes.

La fraude est une industrie, on pourrait dire une science si ce n'était profaner ce mot, car le fraudeur, chose trichte à dire, est quelquefois expert,

1) Dictionnaire Encyclopédique des science médicales. Tome 1.

il sait comment il pourra en toute securité tromper l'acheteur et entraver l'analyse chimique."

Getuigenissen in dien geest van nog andere schrijvers kunnen m. i. thans wel achterwege blijven; men kan verzekerd zijn, dat evenals in **Engeland** en in **Frankrijk** ook in andere landen het kwaad der vervalsching steeds voortwoekert.

Bij het verkoopen van levensmiddelen kan men op dit kwaad niet genoeg bedacht zijn en ik geloof straks niet te veel gezegd te hebben, toen ik beweerde, dat een voornaam punt der maatschappelijke zorgen uit den weg geruimd zou zijn, wanneer de staat zorg droeg, dat dergelijke vervalschte levensmiddelen en handelsartikelen de grensen van het Nederlandsch gebied niet overschreden.

In den regel is het resultaat, dat congressen opleveren, zeer middelmatig en wordt er door mij dientengevolge over 't algemeen weinig waarde aangehecht. De hygiënische congressen maken hierop echter eene uitzondering en zijn een der weinige, waarvan het meeste heil te verwachten is.

Door mij is dan ook destijds met blijdschap het

denkbeeld begroet, dat bij het Hygiënisch Congres in September 1882 te **Genève** geopperd is, om namelijk alle gegevens bijeen te verzamelen, waardoor de kennis in zake de vervalschingen zoo volledig mogelijk verkregen zou kunnen worden, alsook het bijeenzamelen van alle verordeningen in de verschillende landen betreffende de vervalsching van levensmiddelen ¹⁾.

Hierdoor is een eerste stap gezet op den weg tot het verkrijgen van internationale bepalingen tot wering van vervalschte levensmiddelen.

Bij het Hygienisch Congres in 1884 te 's **Gravenhage** gehouden werd dezelfde motie voorgesteld en aangenomen, die in 1882 te **Genève** door **Brouardel** was geopperd.

Bij het 6e Internationale Chemisch pharmaceutisch Congres te **Brussel** in 1885 gehouden werd een voorstel van **Dr. van Hamel Roos** betreffende de oprichting van een Internationaal Tijdschrift tegen

1) Quatrième Congres International d'Hygiène et de Démographie à **Genève**, 4—9 Septembre 1882. Comptes-Rendus et Mémoires. Tome II, pag. 357 etc.

de vervalsching van levensmiddelen met levendige instemming ontvangen. Door de samenwerking van geleerden van alle landen van Europa en vele andere landen buitendien, is deze „Revue Internationale scientifique et populaire des Falsifications des Denrées alimentaires” onlangs tot stand gekomen ¹⁾, en zal zij geroepen zijn der goede zaak gewichtige diensten te bewijzen.

Niet alleen, dat hierdoor een orgaan gecrëeerd wordt, waarin de hygiënisten en scheikundigen van alle natiën hunne methoden van onderzoek kunnen bespreken en vergelijken, benevens de aan onvervalschte levensmiddelen te stellen eischen, doch door de ten deele populaire richting van dit blad zal ook het groote publiek, hetzij door de Revue zelve, hetzij door aan haar door de Dagbladen ontleende artikelen, zich op de hoogte kunnen stellen van den aard der vervalschingen, benevens van

1) Uitgegeven te Amsterdam bij Albert de Lange, en verder te Parijs, Londen, Stockholm, Madrid, Lissabon, Leipzig, Brussel en New-York. Het eerste nummer verscheen 15 September 1887.

eenvoudige middelen ter herkenning, en last not least van de namen der vervalschende fabrikanten of kooplieden in de verschillende landen.

Vóór ik van dit punt afstap, wil ik nog op het voorbeeld wijzen, dat **Spanje** geeft en dat navolging verdient.

De Spaansche regeering toch heeft de douane-beambten bevolen geen wijn tot uitvoer toe te laten, tenzij uit deugdelijke attesten of scheikundig onderzoek gebleken is, dat hij niet vervalscht is met voor de gezondheid schadelijke stoffen.

In het andere geval moet de wijn aangehouden en tegen de uitvoerders proces-verbaal opgemaakt worden.

Zeer juist heeft de Spaansche regeering hiermede het belang van haar land begrepen, want door dezen maatregel kan het niet anders, of de waarde der Spaansche wijnen moet in de oogen der verbruikers in andere landen rijzen.

„Ware deze maatregel o. a. reeds vóór lang door onze regeering genomen ten opzichte van den uitvoer van boter, onze oude roem zou waarschijnlijk behouden gebleven zijn, en er was voorkomen het-

geen nu reeds tot onomstootelijke waarheid is geworden, dat op de beursnoteering van de groote Londensche botermarkt alleen nog maar „Friesche boter” genoteerd is en dat die wordt gekwalificeerd als te zijn van de „meest inférieure kwaliteit.”

’t Is onbegrijpelijk, dat men niet inziet, hetgeen door den Director van het Reichsgezundheitsambt in den Duitschen Rijksdag zoo juist is gezegd: „In einem unserer Nachbarstaaten, wo man es unterlassen hatte, rechtzeitig gesetzliche Bestimmungen zu treffen, waren die Folgen anfangs eine Steigerung des Exports, nachher ein jähes Nachlassen.” ¹⁾

Het is daarom dringend noodzakelijk, dat de Nederlandsche regeering met den meesten spoed strenge bepalingen neemt ten opzichte van den invoer, maar ook van den uitvoer, van levensmiddelen etc.

We hebben onzen roem als zeevarende natie ver-

1) Rapport aan den minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, uitgebracht door de bij Koninklijk besluit van 18 September 1886 N°. 28 ingestelde Landbouw-Commissie.

loren, het vroeger zoo geroemde Hollandsche vee is lang zoo sterk niet meer gewild in het buitenland, en de alom vermaarde Hollandsche roomboter mag in sommige landen van Europa niet eens meer ingevoerd worden, voorwaar redenen genoeg om de hand aan den ploeg te slaan en te toonen, dat het der regeering ernst is in het opvatten van haar taak.

Nederland mag niet langer het „Eldorado” voor buitenlandsche vervalschers en bedriegers zijn, daarvoor dus strenge bepalingen omtrent den invoer van levensmiddelen, en om het goede van de zaak te bevorderen, dienen voor het binnenland nog afzonderlijke maatregelen getroffen te worden.

In het maandblad tegen de vervalsching van levensmiddelen etc. gaf Dr. van Hamel Roos in 1884 reeds eenige bepalingen daaromtrent aan, waarop ik in mijn 3^e Hoofdstuk nog terug hoop te komen.

Werden aan deze billijke eischen voldaan, zoo zou men zeker een groote stap genaderd zijn tot uitroeijing van het kwaad *de vervalsching van levensmiddelen*.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Wetgeving.

Slechts in zeer korte trekken wensch ik hierover het een en ander mede te deelen, daar het mij te ver zou voeren, indien ik alle wetten, verordeningen, raadsbesluiten, enz., in dat werk opnam.

Voor ik echter overga tot het vermelden van de thans in werking zijnde wetten enz. wil ik eenige bepalingen, ordonnantiën en keuren uit de oudheid en middeleeuwen vermelden.

We zien daaruit, dat er vroeger vrij stenge bepalingen bestonden, strenge straffen bedreigd werden en bijna overal onderscheid werd gemaakt, of beter gezegd strenger straf werd toegepast, indien

de vervalsching of vermenging schadelijk voor de gezondheid kon geacht worden.

Reeds bij de Romeinen werd een nauwkeurig toezicht gehouden op hetgeen aan levensmiddelen werd aangevoerd.

Dit toezicht werd uitgeoefend door z. g. *curatores annonae* die jurisdictie hadden; zij konden dus, waar het noodig geoordeeld werd, straf opleggen.

Het vermengen van meel met krijt scheen toen reeds dikwijls plaats te hebben, welk bedrog streng gestraft werd.

Bij de Grieken werd de vervalsching van wijn met water oogluikend toegelaten om daardoor de dronkenschap te beteugelen.

Ook in de middeleeuwen bestonden er verschillende verordeningen betreffende de *vervalsching van levensmiddelen*.

De kooplieden waren verplicht hunne waren aan de keuring te onderwerpen. Het toezicht op aangevoerde levensmiddelen werd uitgeoefend door daartoe aangestelde en bezoldigde marktmeesters.

Onder de artikelen, die bijzonder veelvuldig ver-

valscht werden, schijnt de saffraan behoort te hebben en dat dit streng gestraft werd, leeren ons de annalen van de stad **Nürnberg** 1456—1469; daarin toch vinden we vermeld:

Wegens vervalsching van *saffraan* en andere specerijën werden Hans Kolbel en een paar handlangers in het openbaar levend verbrand *met* de vervalschte waar.

Verbeurdverklaring dus van de vervalschte waren en bovendien onmiddellijke vernietiging er van. Dit laatste vooral verdient in sommige omstandigheden navolging.

Doch ook dranken schenen veelvuldig met andere ingrediënten vermengd te worden, want in het Münchener stadsrecht vinden we: „swer das trincken mischet, swelherlay trincken das Sei, der geit dem richter zehen schilling pfenning, der stat as vil.”

Hetzelfde stadsrecht straffe wijnvervalschers als struikroovers.

In de reeds boven aangehaalde annalen van de stad **Nürnberg** 1456—1469 vinden we daaromtrent een eigenaardig vonnis.

Haydenhamer werd n. l. wegens het *doopen* van

wijn uit bijzondere genade (?) gestraft met het verlies van beide ooren.

De stadsverordeningen van **Freiburg** anno 1520 stelden de *doodstraf* op vervalschingen van koren, wijn, geneesmiddelen en specerijen, wanneer n. l. die vervalschingen *schadelijk waren voor leven of gezondheid.*"

Ook in de stadsrechten van **Hagenan** anno 1164, **Frankfort** anno 1297, **Augsburg** anno 1276 en in het **Ditmarsehe** landrecht anno 1497 vinden we zware straffen bedreigd tegen vervalschers van levensmiddelen of verkoopers van bedorven vleesch, enz.

Maar ook in ons vaderland bestonden tal van keuren en ordonnantiën tegen allerhande soort van vervalschingen.

Zoo spreekt een keur van het jaar 1573 over vervalschingen van koopwaren in het algemeen, een dito van 1579 over het verkoopen van bedorven schapenvleesch.

In 1614 werd door Schout, Burgemeesteren en Gerechte van 's **Gravenhage**, een keur uitgevaardigd op het slachten van beesten en het verkoopen van vleesch.

In 1635 vinden we een keur op het verkoopen van bedorven visch.

Ook *botervervalsching* scheen toen reeds veel voor te komen. Hierover handelt een keur van het jaar 1661 getiteld „Renoventie verboth van geverfde boter”.

In 1622 werd er door de algemeene staten een placaat uitgevaardigd tegen het vermengen en vervalschen van hop.

Doch genoeg over verouderde en in onbruik geraakte bepalingen, enz. Laat ons nu eens nagaan, welke wetten op dit oogenblik in werking zijn.

Allereerst wensch ik stil te staan bij **Duitschland** „het land der wetten en verordeningen”.

Daar toch heeft men ingezien, dat de desbetreffende paragrafen van het Duitsche strafwetboek onvoldoende waren en het dus dringend noodzakelijk was om een speciale wet te ontwerpen ter keering van het steeds in uitbreiding toenemend kwaad *de vervalsching van levensmiddelen*.

De titel van deze wet is: Reichsgesetz betreffend den verkehr mit Nahrungsmitteln, Genussmitteln und Gebrauchsgegenständen vom 14 Mai 1879.

Door bij die speciale wet een doeltreffend preventief toezicht te regelen en dat met strenge repressieve maatregelen te verbinden, tot eene krachtige bestrijding van het voortwoekerende kwaad, wilde men aan de overal oprijzende klachten te gemoet komen.

Uit den titel van de wet blijkt, dat de wetgever niet alleen levensmiddelen en in het algemeen alles, wat verbruikt wordt, aan hare bepalingen onderworpen heeft, maar ook artikelen van gebruik binnen hare grenzen heeft getrokken.

Het zijn namelijk die artikelen van gebruik, die door hunne bestemming met het menschelijk organisme in eene zoo dichte nabijheid komen, dat zij, gevaarlijke eigenschappen bezittende, daarop een nadeeligen invloed kunnen uitoefenen.

Bovengenoemde wet verleent aan de politie toegang tot alle localiteiten, waar voedingsmiddelen en verbruiksartikelen, gekleurd papier, voorwerpen dienende om mede te eten, drinken of koken, olie enz., te koop worden gesteld en wel op de gewone uren van verkoop en gedurende den tijd, dat zij voor het publiek toegankelijk zijn.

Zij kan ten fine van onderzoek en tegen ontvangstbewijs een monster van de bedoelde artikelen nemen.

Voor het monster wordt de verkoopprijs betaald, terwijl op verzoek een gedeelte van het monster, na behoorlijk verzegeld te zijn, afgegeven wordt.

De handelaar is niet bevoegd te weigeren aan de politie de gevraagde monsters te verkoopen.

In het belang der openbare gezondheid kunnen met inachtneming van zekere waarborgen worden verboden:

1°. Bepaalde wijzen van bereiding, bewaring en verpakking van tot verkoop bestemde levensmiddelen en verbruiksartikelen.

2°. De handel en het te koop stellen van voedingsmiddelen en verbruiksartikelen van bepaalden aard of onder eene benaming in strijd met hun werkelijken aard.

3°. De verkoop en het te koop stellen van slachtvee lijdende aan bepaalde ziekten, zoomede van vleesch afkomstig van beesten, die daaraan lijdende waren.

4°. Het gebruik van bepaalde stoffen en kleurstoffen voor de vervaardiging van kledingstoffen,

speelgoed, gekleurd papier en van zaken dienstig bij het eten, drinken of koken, evenals de handel en het te koop stellen van artikelen in strijd met deze verbodsbepalingen, gefabriceerd.

5°. De handel in en het te koop stellen van bepaalde oliën.

De bereiding, handel in en het te koop stellen van zaken, welke voor het vervalschen van voedingsmiddelen of verbruiksartikelen bestemd zijn, kan in het geheele rijk worden verboden of beperkt.

Overtreding der bepalingen, in het belang der openbare gezondheid gegeven, wordt gestraft met eene boete van hoogstens M. 150 of gevangenisstraf.

De verschillende bondsstaten kunnen geen hogere straffen bedreigen. Wel kunnen zij aan de politie uitgebreider bevoegdheid verleen.

Eene boete van 50—150 M. is bedreigd tegen hem, die aan de politie den toegang weigert, of onwillig is om een monster (tegen betaling van den koop-prijs) af te geven.

Met gevangenisstraf van hoogstens zes maanden en een maximum van M. 1500 boete, of beide, wordt gestraft:

1°. Hij die bedriegelijk voedingsmiddelen of verbruiksartikelen namaakt of vervalscht,

2°. hij die dezelve, wetende dat zij bedorven, nagemaakt of vervalscht zijn, verkoopt zonder den kooper daarvan in kennis te stellen, of dezelve te koop stelt onder eene valsche benaming.

In geval van achteloosheid wordt de straf tot eene boete van hoogstens M. 150 gereduceerd.

Met gevangenisstraf en ontzetting, van burgerchapsrechten wordt gestraft:

1°. Hij, die opzettelijk zaken tot voeding of verbruik bestemd, zoodanig bereid heeft, dat het gebruik daarvan schadelijk voor de gezondheid is, alsmede hij die desbewust als artikelen voor voeding en verbruik heeft verkocht, te koop gesteld of in den handel gebracht, zaken, die voor de gezondheid schadelijk zijn.

2°. Hij, die opzettelijk voor de gezondheid schadelijke kleedingstoffen, speelgoed, gekleurd papier, voorwerpen dienstig voor het eten, drinken of koken, of wel olie, heeft bereid, zoomede hij, die dergelijke artikelen desbewust verkoopt, te koop stelt, of in den handel brengt.

Poging daartoe is eveneens strafbaar.

Is ernstig letsel of de dood het gevolg, dan kan tuchthuisstraf tot een maximum van 5 jaar opgelegd worden.

De bedreigde straffen zijn zwaarder of lichter, naarmate opzet, schuld of nalatigheid, aanwezig is en naarmate een meer of minder ernstig nadeel veroorzaakt is, of voorzien kon worden.

Als bijkomende straf kan de rechter bovendien de bereids verkochte, te koop gestelde, of in den handel gebrachte voorwerpen *verbeurd verklaren*, hetzij deze al dan niet aan den veroordeelde toebehooren, terwijl verbeurdverklaring alléén plaats vindt, als het niet mogelijk is de schuldige te treffen.

De rechter kan mede de *openbaarmaking* zijner uitspraak gelasten.

In geval van vrijspraak kan dit ook op verzoek van den beschuldigde plaats hebben.

Eene ordonnantie van 1 Mei 1882 geeft eene bepaling van wat onder giftige verfstoffen moet worden verstaan en verbied in een reeks van vijf artikelen het gebruik daarvan.

Pruissen.

Eene ministrieele aanschrijving van 28 Januari 1884 stelt eenige bepalingen vast over den handel in melk.

Men achtte dit onderwerp voor eene uniforme regeling niet vatbaar en gaf eenige bepalingen, die voor de plaatselijke overheid tot gids kunnen dienen.

Beieren.

Behalve de algemeene rijkswet van 14 Mei 1879 waakt de wet van 16 Mei 1868, herzien 23 Aug. 1879, speciaal tegen het vervalschen van bier.

Het is absoluut verboden bij de bereiding andere stoffen te gebruiken dan watergist, mout en hop, *onverschillig of het bier voor inlandsch gebruik of tot uitvoer bestemd is.*

Engeland.

De wet op de openbare gezondheid van 1875 verleent aan den medical officer of aan den inspec-

teur met het toezicht op de gezondheid belast, de bevoegdheid om ten allen tijde de tot verkoop bestemde levensmiddelen als vleesch, gevogelte, visch, koren, meel, melk enz., welke hem ongezond, onrein of bedorven toeschijnen, te onderzoeken. Bij weigering tot toegang verleent de vrederechter machtiging om binnen te dringen.

De medical officer en de inspecteur met het toezicht belast kan de voorwerpen die hem verdacht voorkomen in beslag nemen. Wordt dit vermoeden door de uitspraak van den vrederechter bevestigd, dan kan gevangenisstraf en boete worden opgelegd.

Tevens kan *vernietiging* bevolen worden van wat voor de gezondheid schadelijk is geoordeeld.

Eene praktische bepaling is deze, dat de wet aanneemt, dat het te koop gestelde artikel voor *voeding* bestemd was, zoodat het bewijs van het tegendeel van den verdachte verlangd wordt.

De wet van 11 Aug. 1875 op het verkoopen van voedings- en geneesmiddelen verbiedt in het algemeen het vermengen, kleuren, verwen en bestrooien van tot verkoop bestemde eet- en drink waren met voor de gezondheid schadelijke bijmengsels, het

bevelen en *toelaten* van dergelijke bewerkingen, alsmede den verkoop der aldus bewerkte waren.

Ook hier onderstelt de wet, dat de verdachte, van de vervalsching kennis droeg.

Op straffe van f 20.— wordt verboden de verkoop van eet- en drinkwaren en geneesmiddelen, die niet voldoen aan de door den koper verlangde eigenschappen: aard, kwaliteit en substantie, zoodat de verkoop van levensmiddelen enz., samengesteld uit andere stoffen, dan door den koper waren verlangd.

Verschillende voorschriften worden gegeven om eene goede uitvoering dezer wet te verzekeren. Ieder koper kan het gekochte door een daartoe aangewezen persoon laten onderzoeken.

De ambtenaren met de uitvoering der wet belast kunnen zich monsters van de verdachte voorwerpen doen afgeven om deze te laten onderzoeken.

Ieder particulier, die iets koopt om het te laten onderzoeken, moet den verkooper van zijn voornemen kennis geven. Hij verdeelt het gekochte onmiddelijk in drie deelen, die alle gewaarmerkt en verzegeld worden. Een dient voor onderzoek,

de beide anderen behouden de kooper en de verkooper ter vergelijking.

Frankrijk.

De wetten van 16—24 Aug. 1790, bevestigd door de wetten van 18 Juli 1837 en 5 April 1884 dragen het toezicht over dranken en voedingsmiddelen op aan de Maires en aan den prefect van Politie te Parijs.

Behalve de Code Pénal, die tegen vervalsching op zeer onvoldoende wijze waakt, bedreigt de wet van 27 Maart 1851 met gevangenzetting en geldboeten hem, die levens- of geneesmiddelen, tot verkoop bestemd, heeft vervalscht; hem die dezelve verkoopt of te koop stelt, wetende dat zij vervalscht of bedorven zijn.

Verzwaard wordt de straf, als de vervalsching met voor de gezondheid schadelijke stoffen heeft plaats gehad.

Of de kooper of verbruiker bekend is of niet met de schadelijke eigenschappen, toch wordt de schuldige gestraft.

Verbeurd verklaring kan worden bevolen en even

als in Engeland staat het den rechter vrij om de *vernietiging* te bevelen van waren voor de gezondheid schadelijk.

Verder kan openbaarmaking der rechterlijke uitspraak ten koste van den veroordeelde worden bevolen.

Het ligt niet op mijnen weg, om eene opsomming van alle verschillende bepalingen en wetten te geven; slechts enkele meenden ik te moeten aanstippen terwijl het mij mede te ver voert om den strijd over de beteekenis van het woord *vervalsching* na te gaan, of over de rechtstoepassingen van verschillende wetten uit te wijden.

Ik maak hier nog slechts melding van een zeer uitvoerige ordonnantie van 15 Juni 1862 over het kleuren en conserveeren van voedingsmiddelen, welke vele doelmatige bepalingen bevat.

Zij verbiedt het gebruik van verschillende stoffen en eischt, dat de naam van den vervalscher of verkooper wordt vermeld, geeft voorschriften over de verpakking enz.

Ten slotte nog een paar woorden over de wetten en bepalingen tegen vervalsching enz. in ons land.

Een afzonderlijke wet tegen de vervalsching, zooals in **Duitschland** en sommige andere landen, hebben wij niet.

Het Wetboek van Strafrecht artt. 174, 175, 176, 329, 330, 339 N° 1 bevat daaromtrent bepalingen.

Art. 174.

Hij, die waren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert of uitdeelt, wetende dat zij voor het leven of de gezondheid schadelijk zijn, en dat schadelijk karakter verzwijgende, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Art. 175.

Hij, aan wiens schuld te wijten is, dat waren, schadelijk voor het leven of de gezondheid, verkocht, afgelevert of uitgedeeld worden, zonder dat de verkooper of verkrijger met dat schadelijk karakter bekend is, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden.

Indien het feit iemands dood tengevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met hechtenis van ten hoogste een jaar.

De waren kunnen worden verbeurd verklaard.

Art. 176.

Bij veroordeeling wegens eenig in dezen titel omschreven misdrijf, kan de schuldige worden ontzet van de uitoefening van het beroep, waarin hij het misdrijf begaan heeft.

Bij veroordeeling wegens een der in de art. 174 en 175 omschreven misdrijven, kan de rechter de openbaarmaking zijner uitspraak gelasten.

Art. 329.

Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar wordt gestraft de verkooper die den kooper bedriegt.

1° door hem, die een bepaald aangewezen voorwerp kocht, opzettelijk iets anders daarvoor in de plaats te leveren.

2° ten opzichte van den aard, de hoedanigheid of de hoeveelheid van het geleverde, door het aanwenden van listige kunstgrepen.

Art. 330.

Hij, die eet- of drinkwaren of geneesmiddelen verkoopt, te koop aanbiedt of aflevert, wetende dat zij vervalscht zijn, en die vervalsching verzwijgende, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Eet- en drinkwaren zijn vervalscht, wanneer door bijmenging van vreemde bestanddeelen hunne waarde of hunne bruikbaarheid verminderd is.

Art. 339 N°. 1.

Bij veroordeeling wegens een der in dezen titel omschreven misdrijven, kan de rechter de openbaarmaking zijner uitspraak gelasten en de schuldige worden ontzet van de uitoefening van het beroep waarin hij het misdrijf begaan heeft.

DERDE HOOFDSTUK.

Heb ik in het eerste Hoofdstuk de noodzakelijkheid aangetoond, dat onze regeering strenge maatregelen neme tegen den verkoop en den in- en uitvoer van vervalschte levensmiddelen en verbruiksartikelen, in het tweede hoofdstuk toonde ik aan, dat ons land op het gebied van de betreffende wetsbepalingen verre achterstaat bij andere landen, zoo als **Duitschland, Engeland, Frankrijk**, enz.

In verschillende landen heeft men reeds lang ingezien, dat de gewone bepalingen omtrent vervalsching, opgenomen in de respectieve strafwetboeken, niet voldoende waren om het met den dag toene-

mend kwaad *de vervalsching van levensmiddelen* tegen te gaan.

Nieuwe verordeningen werden vastgesteld allerlei bepalingen werden gemaakt om de goede uitvoering dier wetten te bevorderen en in eigen boezem werd daardoor aan de kwade praktijken der vervalsching reeds veel afbreuk gedaan.

Niettegenstaande dit alles is men echter overtuigd, dat nog zeer veel gedaan moet worden om dit maatschappelijk kwaad naar behooren tegen te gaan.

Is men dus in die landen, waarin reeds vrij strenge bepalingen omtrent de vervalsching bestaan, nog niet geheel tevreden, dan is het niet te verwonderen, dat men in **Nederland** zeer ontevreden is omtrent dit punt en dat men reikhalzend uitzielt naar den tijd, dat, om zoo te zeggen geen vrij spel meer gelaten zal worden aan den invoer, verkoop en uitvoer van allerlei vervalschte artikelen.

Hoeveel vocht wordt niet jaarlijks ingevoerd onder de benaming van *wijn*, dat niets met het gegiste druivensap gemeen heeft dan de kleur, en welke kleur nog dikwijls verkregen is door hoogst schadelijke en giftige kleurstoffen?

Hoeveel honderden vaatjes *roomboter* worden niet in de laatste jaren verkocht en uitgevoerd, die geheel of gedeeltelijk gevuld zijn met *margarine boter* en dan nog dikwijls met kunstboter van de meest inferieure kwaliteit?

Staan we niet verbaasd, dat onophoudelijk groote partijen meel, met aluin of marmergruis vermengd, ongestraft kunnen worden ingevoerd?

Doch genoeg, het is van algemeene bekendheid, dat de vervalsching eene ontzagwekkende uitbreiding geeft genomen, dat in ons land veel, ja zeer veel vervalschte waren worden ingevoerd en verkocht.

Eveneens weet men algemeen, dat onze vroeger zoo vermaarde *roomboter* tegenwoordig op sommige markten in het buitenland niet meer verhandeld mag worden, dat ze op de Londensche markt onder de laagste prijsnoteering voorkomt en dan nog wel onder de rubriek *inferieure kwaliteiten*, ja in sommige landen is de naam *Dutch butter*, synoniem aan *kunstboter*.

Redenen genoeg om met allen ernst en spoed uitgebreide en strenge maatregelen te nemen om

paal en perk te stellen aan een toestand, die onhoudbaar is.

Want ik herhaal hier nogmaals, wat ik reeds in mijn 1^e hoofdstuk heb gezegd, dat het ongetwijfeld nadeelig is voor de gezondheid wanneer men levensmiddelen gebruikt, die vervalscht zijn met schadelijke bestanddeelen.

Al is de hoeveelheid gering, men moet bedenken, dat juist het langdurig en dagelijksch gebruik schadelijk is.

Al kan men nog niet met wetenschappelijke zekerheid de nadeelige gevolgen aantoonen, die kunnen ontstaan door het langdurig gebruik van aluin, salicylzuur, gips, zwaarspaath, enz., enz., zoo gaat het niet aan, de bemoeing van den staat te schorsen, totdat ons weten volmaakt zal zijn.

Dikwijls wordt hiertegen ingebracht, dat gevaar relatief is en dat wat voor den een verderfelijk is, dikwijls onschadelijk is voor den ander. Zeer juist, maar het feit, dat het voor den een verderfelijk, ja voor één mensch verderfelijk kan zijn, moet voor den staat reeds reden genoeg zijn om het gevaar zooveel mogelijk af te wenden.

Een relatief gevaar trouwens kenmerkt alle gemeen gevaarlijke misdrijven. De persoon, die opzettelijk een bewoond huis in brand steekt, doet ook een relatief gevaar ontstaan: het kan voor den een onschadelijk, voor den ander verderfelijk worden; is het misdrijf daarom minder zwaar, het gevaar voor de maatschappij minder groot?

Had de Commissie van Rapporteurs voor het nieuwe strafwetboek in 1880 zich vereenigt met het voorstel der Regeering, dan hadden wij nu reeds strenger bepalingen gehad. Immers art. 187 van het *ontwerp-wetboek van strafrecht* bevatte strafbepalingen tegen.

1° *den verkooper van voor leven of gezondheid gevaarlijke stoffen, wetende dat zij tot vermenging van eet- of drinkwaren moeten dienen;*

2° *den vermenger zelven;*

3° *hem, die deze met gevaarlijke stoffen vermengde eet- of drinkwaren verkoopt, te koop aanbiedt, aflevert, uitdeelt of ten verkoop of ter uitdeeling in voorraad heeft.*

De Commissie kon zich echter niet vereenigen met het stelsel der Regeering, dat volgens hare

meening tot onoverkomelijke praktische moeilijkheden zou leiden.

De Regeering heeft helaas aan de bezwaren der Commissie toegegeven.

Het gevolg is, dat wij nu een verminkt artikel verkregen hebben, art. 174 van het Wetboek van Strafrecht, waardoor straffeloos in het groot voor leven of gezondheid gevaarlijke waren vervaardigd of verkocht kunnen worden, straffeloos handel kan gedreven worden in schadelijke stoffen bestemd ter vermenging met eet- of drinkwaren, straffeloos voor leven of gezondheid schadelijke waren in voorraad kunnen gehouden worden, waardoor tevens een mogelijk doeltreffend preventief toezicht, gelijk de Duitsche wet dat heeft, onmogelijk gemaakt is.

Laat de Nederlandsche Regeering dus niet langer dralen, maar het goede voorbeeld volgen door andere Staten gegeven, namelijk een speciale wet te onderwerpen ter keering van het kwaad: de *vervalsing van levensmiddelen en verbruiksartikelen*.

In mijn 1^e hoofdstuk heb ik reeds gezegd, dat

het niet voldoende is, bepalingen alleen voor het Binnenland te maken; men moet beginnen met bepalingen regelende den in- en uitvoer, en zoo mogelijk in overeenstemming met andere landen, maar daarnaast behooren bepalingen regelende den verkoop van vervalschte artikelen in ons land zelf.

Nam men bijv. alleen maatregelen om den invoer van vervalschte artikelen tegen te gaan, dan zou men misschien spoedig zien, dat door *grootvervalschers* uit het buitenland, in ons land filialen werden geopend en men de artikelen onvervalscht naar Holland zond om ze eerst hier flink te vervalschen.

Daarom is het ook dringend noodzakelijk, dat de bereiding, handel in en het te koop stellen van zaken, welke voor het vervalschen van voedingsmiddelen of verbruiksartikelen bestemd zijn, verboden of beperkt kunnen worden.

Men moet wel bedenken, dat in de grootste fabrieken zeer bekwame scheikundigen als het ware afgericht worden, om de stoffen zoodanig te vervalschen, dat de met het onderzoek belaste deskundigen op een dwaalspoor gebracht worden. Ontdekt de justitie het bedrog, dan zijn enkele guldens

boete de straf voor een bedrijf, dat misschien honderdduizenden guldens opgeleverd heeft, maar misschien ook menigeen ongelukkig heeft gemaakt.

Men moet dus een *preventief* toezicht houden, m. a. w. den invoer van stoffen, waarmede vervalscht wordt, beletten.

Waarschijnlijk zullen bezwaren van finantieelen aard worden geopperd; dit mag echter geen beletsel zijn.

Dat er moeilijkheden aan verbonden zullen zijn, valt niet te ontkennen; maar ook dat mag geen beletsel zijn.

De *volksgezondheid* gaat boven en voor alles.

BESLUIT.

Het is in het belang van het algemeen dringend noodzakelijk, dat de Regeering onverwijld overga tot het benoemen van eene commissie van deskundigen tot het samenstellen van eene speciale wet:

1°. Ter bestrijding, van de vervalsching van levensmiddelen en verbruiksartikelen, zoowel wat betreft den in- en uitvoer, als den handel en verkoop hier te lande.

Streng bestraffing door boete *en* gevangenisstraf moet bedreigd worden tegen vervalschers, die *schadelijke* stoffen bezigen; hooge geldboete voor hen,

die de waren met *onschadelijke* stoffen mengen, en dus alleen de waarde verminderen.

2°. Regelende den invoer en verkoop van artikelen of voorwerpen, bestemd tot het gereed maken of gebruiken van spijzen of dranken, zooals keukengereedschappen, enz., wier samenstelling schadelijk voor de gezondheid moeten worden geacht.

3°. Het verbieden of beperken van den invoer, de bereiding, den handel in en het te koop stellen van zaken, welke voor het vervalschen van voedingsmiddelen of verbruiksartikelen bestemd zijn.

4°. Streng toezicht van *Staatswege* op de artikelen, afgeleverd door fabrieken van levensmiddelen en in het bijzonder op de artikelen, geproduceerd door fabrieken van z. g. verduurzaamde levensmiddelen.

5°. De oprichting van zooveel mogelijk gelijksoortig georganiseerde inrichtingen voor onderzoekingen van eetwaren, dranken en keukengereedschappen, zoowel van Staats- als van Gemeentewege.

De gelegenheid tot onderzoek van levensmiddelen, moet voor minvermogenden geheel kosteloos gegeven worden.

Het opgeven van naam en woonplaats van den verkooper of fabrikant moet daarbij verplichtend zijn, en hiervan moet een statistiek gehouden worden, die op gezette tijden gepubliceerd wordt.

6°. De vaststelling van gelijke methoden bij het onderzoek en de beoordeeling van levensmiddelen, enz.

7°. Bepalingen voor een nauwkeurig onderzoek van Staats- en Gemeentewege naar den verkoop in het klein, dus in winkels, op markten, enz.

8°. Voorschriften en bepalingen voor het oprichten van chemische laboratoria aan de grenzen (of in de Entrepôt-plaatsen) voor het onderzoek der levensmiddelen, dranken en keukengereedschappen.

9°. Aanstelling van scheikundigen en verdere beambten, ten einde eene goed georganiseerde gezondheids-politie op dit stuk in het leven te roepen.

Eene proeve van hetgeen in zoodanig ontwerp van wet naar mijne meening gevonden zou moeten worden, wensch ik hier te geven, daarbij gebruik makende van de door Prof. **Hilger**, Prof. **Angèle Caro** en Dr. **van Hamel Roos** bij het VI Internationale Congres voor Hygiene en Dermographie, gehouden in **Weenen** van 27 Sept.—2 Oct. 1887, gedane voorstellen, alsmede van de Duitsche Rijkswet betreffende „den Verkehr mit Nahrungsmitteln, Genussmitteln und Gebrauchsgegenständen vom 14 Mai 1879,” en van het voorstel van de bij Koninklijk besluit van 18 Sept. 1886 N°. 28 in **Nederland** aangestelde Landbouw-Commissie aan den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

Art. I.

De invoer, de bereiding, de handel in en het te koop stellen van levensmiddelen, voorwerpen om mede te eten, te drinken of te koken, zooals keukengereedschappen, enz., staat onder aanhoudend toezicht der Regeering.

Art. II.

De invoer en uitvoer¹⁾ van vervalschte levensmiddelen en schadelijke voorwerpen is uitdrukkelijk verboden.

Aan de grenzen zal hiervoor door daartoe aangestelde zaakkundige beambten nauwlettend worden gewaakt.

Art. III.

De beambten der gezondheids-politie (bedoeld op pag. 62) hebben toegang tot alle localiteiten, waar voedingsmiddelen en verbruiksartikelen, voorwerpen dienende om mede te eten, te drinken of te koken, te koop worden gesteld, en wel op de gewone uren van verkoop en gedurende den tijd, waarop die plaatsen voor het publiek toegankelijk zijn.

Zij kunnen ten fine van onderzoek en tegen ontvangstbewijs een monster van de bedoelde artikelen nemen.

1) Ik heb hier in het bijzonder het oog op den uitvoer van *roomboter*.

Voor het monster wordt de verkoopprijs betaald, terwijl het gekochte onmiddellijk in drie deelen wordt verdeeld. Een deel dient voor onderzoek, de beide andere behouden de kooper en de verkooper, ter vergelijking.

De handelaar is niet bevoegd te weigeren aan de politie de gevraagde monsters te verkoopen.

Art. IV.

In het belang der openbare gezondheid kunnen met inachtneming van zekere waarborgen worden verboden:

1°. Bepaalde wijzen van bereiding, bewaring en verpakking van tot verkoop bestemde levensmiddelen.

Bijv. De vaten of verpakkingen, waarin bijv. surrogaten van boter verkocht of verzonden worden, moeten voorzien zijn van den voor het surrogaat verkozen naam, in duidelijk zichtbare letters, terwijl diezelfde naam ook vermeld moet zijn op de facturen, de vrachtbrieven en cognossementen, die de verzendingen der surrogaten moeten vergezellen.

2°. De handel en het te koop stellen van voedingsmiddelen, enz., van bepaalden aard of onder eene benaming in strijd met hun werkelijken aard.

Bijv. Vloeistoffen, die tot dusverre onder den naam van *wijn* in den handel gebracht werden, en die door het vermengen van water met wijngeest, suiker, wijnsteen, aether-soorten, essences, enz. ontstaan zijn, mogen niet als wijn maar onder een anderen, bepaald kenmerkenden naam verkocht worden.

Onder het woord *boter* moet verstaan worden dat vet-artikel, welks bestanddeelen uitsluitend uit melk verkregen worden.

Surrogaten van boter worden niet als *boter*, noch onder een gelijkkluidenden naam b. v. *butter* of *butterine*, noch onder een samengesteld woord, waarin het woord boter voorkomt, in den handel gebracht.

3°. Het gebruik van bepaalde stoffen en kleurstoffen voor de vervaardiging van kleedingstoffen, speelgoed, gekleurd papier en van zaken dienstig bij het eten, drinken of koken, evenals de handel en het te koop stellen van artikelen in strijd met deze verbodsbepalingen gefabriceerd.

Bijv. behangselpapier enz., gekleurd met *Schweinfürter* groen mag niet ingevoerd, verkocht of in voorraad gehouden worden; kleurstoffen die schadelijk voor de gezondheid zijn, mogen niet gebruikt worden voor de bereiding, bestrooing, kleuring enz., van speelgoed, suikerwerk, enz.

Kookgereedschappen, die *loodhoudend* zijn of *loodhoudend* soldeersel bevatten, mogen niet verkocht of ingevoerd worden.

Art. V.

De Regeering kan den invoer, de bereiding, den handel in en het te koop stellen van zaken, welke voor het vervalschen van voedingsmiddelen bestemd zijn, in het ~~geheele~~ rijk verbieden of doen beperken.

Art. VI.

Met geldboeten en gevangenisstraf wordt gestraft:

1° de verkooper van voor leven of gezondheid gevaarlijke stoffen, wetende dat zij tot vermenging van eet- en drinkwaren moeten dienen;

2° de vermenger zelve;

Art. VII.

Met eene boete van 50—100 gulden wordt gestraft hij, die aan de politie den toegang weigert, of onwillig is om een monster (tegen betaling van den koopprijs) af te geven.

Art. VIII.

Met gevangenis straf van hoogstens vijf maanden en een maximum van 1000 gulden boeten, of beide, wordt gestraft :

1° Hij, die bedriegelijk voedingsmiddelen of verbruiks artikelen namaakt of vervalscht ;

2° hij, die dezelve, wetende dat zij bedorven, nagemaakt of vervalscht zijn, verkoopt zonder den koper daarvan in kennis te stellen, of dezelve te koop stelt onder eene valsche benaming.

In geval van achteloosheid wordt de straf tot eene boete van hoogstens 100 gulden beperkt.

Art. IX.

Met gevangenisstraf en ontzetting van burgerrechten wordt gestraft :

1° hij, die opzettelijk zaken tot voeding of verbruik bestemd zoodanig bereid heeft, dat het gebruik daarvan schadelijk voor de gezondheid is, alsmede hij die desbewust als artikelen voor voeding en verbruik heeft verkocht, te koop gesteld of in

den handel gebracht, zaken, die voor de gezondheid schadelijk zijn.

2° hij, die opzettelijk voor de gezondheid schadelijke kleedingstoffen, speelgoed, gekleurd papier, voorwerpen dienstig voor het eten, drinken of koken, heeft bereid, zoomede hij, die dergelijke artikelen desbewust verkoopt, te koop stelt, of in den handel brengt.

Poging daartoe is eveneens strafbaar. Is ernstig letsel of de dood het gevolg, dan kan tuchthuisstraf tot een maximum van 10 jaar opgelegd worden.

Art. X.

De rechter kan bovendien de bereids verkochte, te koop gestelde, of in den handel gebrachte voorwerpen *verbeurdverklaren*, hetzij deze al dan niet aan den veroordeelde toebehooren, terwijl verbeurdverklaring alléén plaats vindt, als het niet mogelijk is om den schuldige te treffen.

Art. XI.

Alle artikelen die vervalscht zijn met voor de

gezondheid schadelijke bestanddeelen worden onmiddellijk na de veroordeeling *vernietigd*.

Art. XII.

De rechter kan mede de *openbaarmaking* van het vonnis gelasten.

In geval van vrijspraak kan deze openbaarmaking op verzoek van den aangeklaagde plaats hebben.

De kosten te dragen door den Staat.

Mochten ook andere landen gelijktijdig tot eene internationale samenwerking bereid gevonden worden, dan zou het wenschelijk zijn, dat eene internationale commissie benoemd werd, bestaande uit drie leden voor elk land, met de opdracht internationale maatregelen tegen de vervalsching van levensmiddelen te beramen, en voor te stellen, eventueel te helpen in toepassing brengen.

Deze commissie, waarvan de leden zich natuurlijk steeds zouden moeten verstaan met de deskundigen en hoogste hygienische commissien hunner landen, zoude voor alles het volgende moeten beoogen.

I.

De invoering van een regelmatig onderzoek van levensmiddelen.

II.

De oprichting van zooveel mogelijk gelijksoortig georganiseerde inrichtingen voor onderzoekingen, zoowel van Staats- als van Gemeentewege.

III.

De vaststelling van gelijk methoden bij het onderzoek en de beoordeeling van levensmiddelen.

IV.

Het ontwerpen eener internationale wetgeving op het gebied van levensmiddelen, met zooveel mogelijk gelijksoortige of identieke middelen ter bereiking van het doel.

V.

Het opleggen der verplichting om aan de verpak-

king der surrogaten of stoffen, welke tot vervalsching van levensmiddelen en dranken kunnen dienen, eene overeengekomen kleur te geven, en dat wel in de eerste plaats voor die stoffen, welke in de verschillende landen als schadelijk voor de gezondheid beschouwd worden. Buitendien moet op de verpakking in duidelijk schrift en in een aan te wijzen taal, de juiste benaming van het artikel te lezen staan.

VI.

Een voortdurende, onderlinge verstandhouding tusschen de officieele scheikundigen, betreffende de geconstateerde vervalschingen, de wetten tegen de vervalsching en hare veranderingen, en de producten of mengsels verboden in de verschillende landen.

STELLINGEN.

THE LIBRARY

OF THE

AMERICAN ANTI-QUARIAN SOCIETY

II

THE AMERICAN ANTI-QUARIAN SOCIETY

THE AMERICAN ANTI-QUARIAN SOCIETY

STELLINGEN.

I.

De volksgezondheid diende een voorwerp te zijn van de aanhoudende zorg der Regeering.

II.

Internationale maatregelen tegen de vervalsching van voedingsmiddelen zijn zeer gewenscht.

III.

Het filter van **Chamberland** is een praktisch bruikbaar filter, dat micro-organismen uit water kan tegenhouden.

IV.

De belasting op ramen en deuren, verdient uit een Hygienisch oogpunt, afkeuring.

V.

Te recht kent **Mittermaier** den gerechtelijken geneeskundigen het recht toe, de obductie van reeds in rotting overgegane lijken, te weigeren.

VI.

Wettelijke regeling en algemeene invoering van geneeskundig staatstoezicht op de prostitutie is uit een sanitair oogpunt dringend noodig.

VII.

De muscoli Intercostales dienen om bij de ademhaling de gelijkmatige spanning der intercostaalruimten te bewaren.

VIII.

Het „dauerverband” verdient meerdere toepassing.

IX.

De beste therapie bij ganglion is exstirpatie.

X.

Bij coxarthrititis besluite men niet te spoedig tot resectie.

XI.

De gunstigste therapie bij Placenta praevia centralis is sectio Caesarea.

XII.

Bij ongeneeslijke urethero-vaginaal fistels is nephrectomie geïndiceerd.

XIII.

Bij keering op het bekkenuiteinde vatte men steeds die knie of dien voet aan, welken men het eerste vindt.

XIV.

Bij de geboorte van een kind zij men niet te haastig met het afbinden van de navelstreng.

XV.

Voor de therapie staat een purulent pleuritisch exsudaat gelijk met een absces.

XVI.

Tabes dorsalis berust op syphilis.

XVII.

Paralysis cordis is de oorzaak van den dood bij croupouse pneumonie.

XVIII.

Het bevorderen der spijsvertering met acidum hydrochloricum bij Chlorose, heeft meer waarde dan het toedienen van martialia.

XIX.

In acute koortsachtige toestanden mag een herhaald onderzoek der borstorganen nooit achterwege blijven.

XX.

Het gebruik van antipyrine als anaestheticum verdient aanbeveling.

XXI.

Ten onrechte verwerpt **Michel** de galvanocaustische behandeling van ulcera corneae.

XXII.

Men beginne de behandeling van Trachoom met het uitdrukken der follikels.

XXIII.

„Wenn wir zehnmal unnütz exstirpirten, um in einem Falle eine wirkliche derartige Gefahr (Symp. Ophthalm.) zu beseitigen, so bliebe die Exstirpation meines Erachtens angezeigt.“

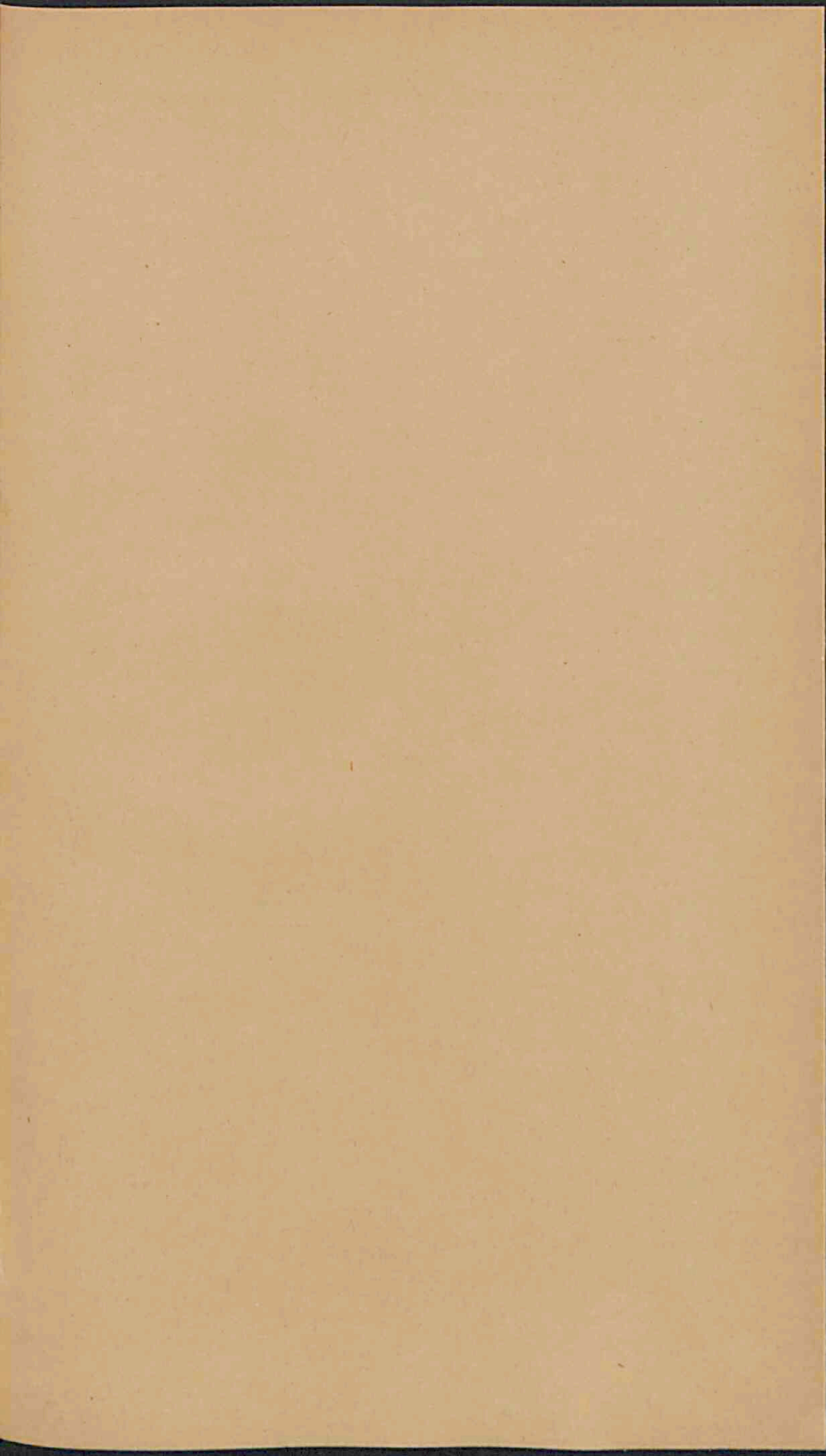
von Graefe.

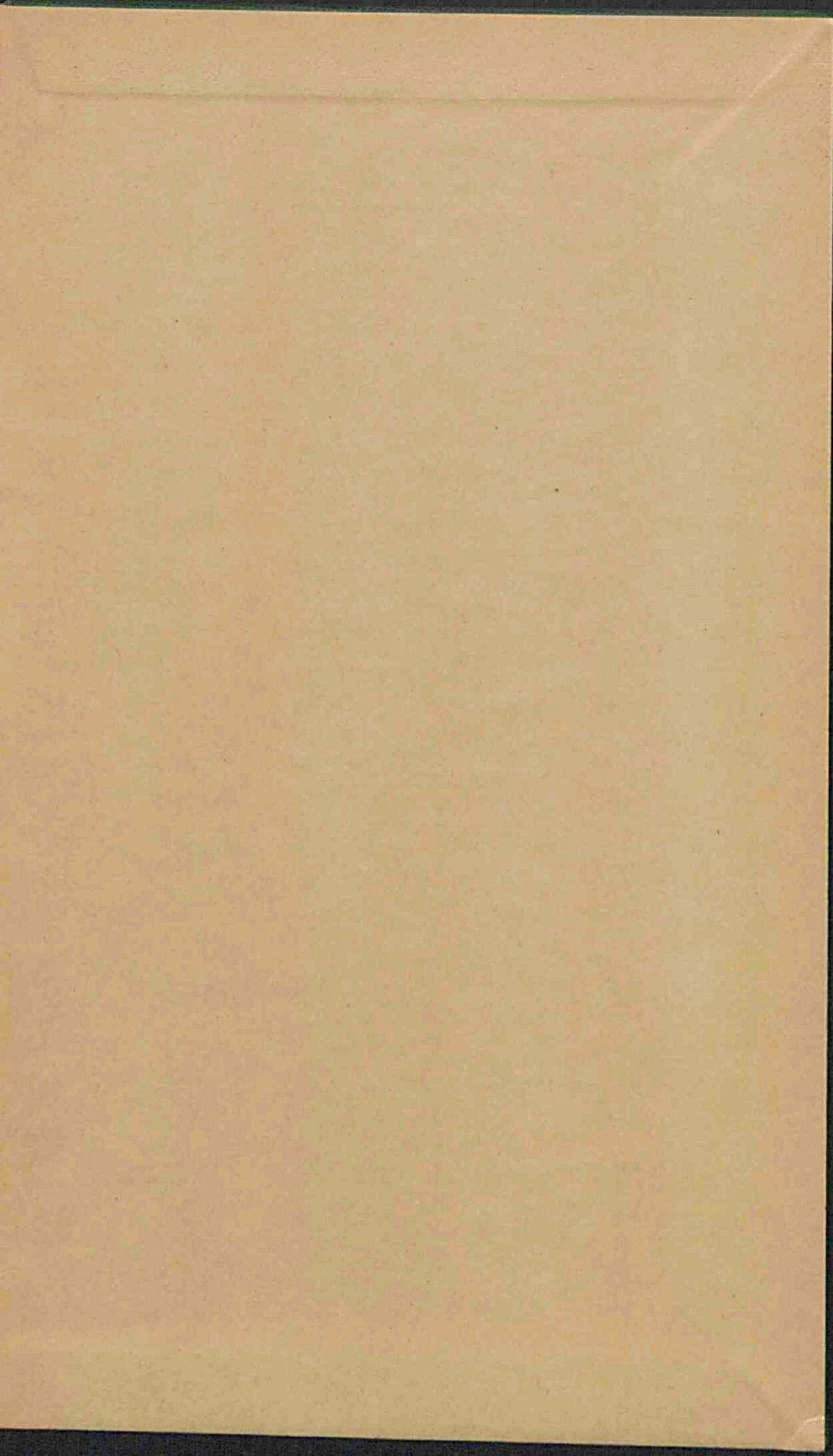
XXIV.

Gastromalacie is een lijkverschijnsel.

XXV.

Reinheid is het voornaamste antisepticum.

D
Ut

1